

Vývojová psychologie

PaedDr. Mgr. Hana Čechová

Vývojová psychologie
je jednou ze základních psychologických disciplín
a snaží se porozumět lidskému
prožívání, myšlení, cítění a chování
v souvislosti s proměnami v průběhu našeho
života.

Osnova

1. Vymezení pojmu
2. Stručné dějiny vývojové psychologie
3. Předmět vývojové psychologie

1/ Vymezení pojmu vývojová psychologie

- **Psychologie** (obecně) je věda o lidské psychice, jednání a prožívání, zkoumá psychické jevy a jejich vnější projevy, tj. chování
- Slovo psychologie složeno z řeckých slov
 - 1/ **psyché** - duše, duch či dech
 - 2/ **logia** – věda, nauka, zkoumání (v dávných kulturách též „sdělení božského původu“)
- **Vývojová psychologie**
 - 1/ Jedna z psychologických věd
 - 2/ Zkoumá duševní vývoj jedince v souvislosti s věkovými zvláštnostmi (od prenatálního období po smrt), jeho zvláštnosti a vzorce
 - 3/ Zjišťuje důvody přechodu z jedné fáze do druhé
 - 4/ Snaží se porozumět těmto mechanismům
- Jako **samostatná disciplína se postupně odděluje v 1. ½ 20. století**

2/ Stručné dějiny vývojové psychologie

- **Starověk** – výchova dětí, morální principy (poslušnost, úcta, věrnost...)
- **Středověk** – vše dáno od Boha - děti považovány za malé dospělé, nepřipouštěla se jejich kvalitativní odlišnost od dospělých
- **Jan Amos Komenský (1592-1670)** – jako první upozornil na věkové a individuální zvláštnosti dětí, první pokus o periodizaci vývoje jedince

dítě	od 1 roku - 7 let
pachole	7 - 14 let
mládenec	14 - 21 let
jinoch	21 - 28 let
muž	28 - 35 let
starý muž	35 - 42 let
kmet	42 let a výše

stručné dějiny vývojové psychologie

- **John Locke (1632-1704)** – angl. filozof – empirismus
"*...nic není v intelektu, co by dříve nebylo ve smyslech...*" ⇒ zdrojem poznatků je smyslová zkušenost
Mysl narozeného člověka je **TABULA RASA** (čistý list) → postupem času vkládány pocity, zkušenosti, dojmy, morální zásady...
Základ výchovy: rozvoj tělesné a mravní stránky
- **Jean Jacques Rousseau (1712-1778)** – „**Emil čili o výchově**“
Důraz na přirozenou a svobodnou výchovu bez násilí
Důležitá je láska k dítěti
Středem zájmu je dítě samé, respektovat věkové a individuální zvláštnosti, rozvíjet individuální schopnosti
Důležitá je získaná zkušenost, nikoli memorování
Rozdílné vnímání výchovy chlapců a dívek →
chlapci: do 12 let rozvoj smyslového vnímání, cca od 15 let vlastní učení se
dívky: pouze morální a tělesná výchova (vychována tak, aby se líbila mužům)
ZE ŽIVOTA POKROKOVÉHO FILOSOFA: Svých 5 dětí dal do sirotčince.
- **19. století** – rozvoj přírodních věd - mnozí badatelé se zabývali studiem psychického vývoje vlastních dětí, př. **Charles Darwin (1809-1882)**

Přelom 19. / 20. století = STOLETÍ DÍTĚTE

- Prudký **rozvoj zkoumání dítěte** → vývojová psychologie stále orientována hlavně na malé děti, později adolescenty; prenatálním obdobím, dospělostí a stářím se nezabývá
- Vznik psychologických laboratoří, středisek a škol (Ženeva, Vídeň, Paříž), pro výzkum dětí a mladistvých
- Rozvoj společnosti a průmyslu
 - školství požaduje vědecké rozpracování pedagogiky
 - průmysl nastolil problematiku profesní orientace
 - začíná se uplatňovat genetické hledisko a experimentální metody
- systematická pozorování dětí a mládeže, první ontogenetické výzkumy celého životního běhu (dítě, adolescent, dospělý), testování vývojových úrovní...

Od 2. ½ 20. stol. (po 2. sv. válce) se vývojová psychologie začíná zabývat dalšími tématy: prenatální období, dospělost, stáří...

3/ Vývoj lidské psychiky

➤ **Fylogeneze**

1/ vývoj živočišného druhu (člověka)

2/ vývoj psychiky v souvislosti s historickým vývojem společnosti

➤ **Ontogeneze**

1/ duševní vývoj jedince

2/ vývoj lidské psychiky od období prenatálního po stáří

3/ zkoumání věkových zvláštností vývoje

4/ Předmět vývojové psychologie

- Problematika hybných sil v psychickém vývoji → vztahy mezi dědičností a vlivy prostředí
- Problematika jednotlivých věkových období → znaky, životní problémy, přechody z jednoho období do druhého, krize apod.
- **Základní aspekty:**
 - 1/ biologický (tělesný) vývoj
 - 2/ psychický (duševní) vývoj
 - 3/ sociální vývoj

Psychoanalytické pojetí (Sigmund Freud 1856 - 1939)

Stadium	Charakteristika , věkové vymezení
Orální stadium	Pocit slasti spojen s přijímáním potravy (kolem 1 roku)
Anální stadium	Pocit slasti spojen se spontánním vyprazdňováním střev (mezi 2. – 3. rokem)
Falické stadium	Pocit slasti spojen s genitáliemi (zkoumání pohlavních orgánů); vzniká Oidipův či Elektrín komplex (mezi 3. – 5. rokem)
Období latence	Psychická energie, tzv. libido, soustředěno na práci ve škole či na mimoškolní činnost (mezi 5. – 6. rokem)
Genitální stadium	Probouzí se sexualita jedince, navazování „sexuálních“ vztahů

Osm věků člověka (E. H. Erikson 1902 - 1994)

	Věk	Psychosociální krize
1.	0 – 1 rok	důvěra x nedůvěra
2.	1 – 3 roky	autonomie x stud
3.	3 – 6 let	iniciativa x vina
4.	6 – 12 let	snaživost x méněcennost
5.	12 – 19 let	identita x zmatení rolí
6.	19 – 25 let	intimita x izolace
7.	25 – 50 let	generativita x stagnace
8.	50 a více let	integrita x zoufalství

vývojová období člověka

Období	Věkové rozpětí
Prenatální období	od početí do porodu
Novorozenecké období	narození – 6 týdnů
Kojenecké období	6 týdnů – 1 rok
Batolecí období	1 – 3 roky
Předškolní věk	3 – 6 let
Školní věk	6 – 11 let
Pubescence	11 – 15 let
Adolescence	15 – 20 let
Mladá dospělost	20 – 30 let
Střední dospělost	30 – 46 let
Pozdní dospělost	46 – 65 let
Stáří	65 – 85 let
Vysoký věk	85 a více let